

Силабус з навчальної дисципліни

«НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ-ХХІ СТ.»

ВИКЛАДАЧ: Полюхович Ольга Павлівна,
кандидат філологічних наук, старший викладач
кафедри літературознавства НаУКМА
E-mail: olga.poliukhovich@ukma.edu.ua

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 3 кредити ECTS
Заняття в аудиторії: 26 год.
Самостійна робота слухачів курсу: 64 год.
Форма підсумкового оцінювання: залік
Семестр викладання: 2д

АНОТАЦІЯ

Протягом останнього часу відбувається активне переосмислення культурно-національного аспекту ідентичності українців. У цьому контексті цікавим є питання, як наша література артикулює свою «українськість». Майже протягом всього ХХ ст. Україна перебувала під радянською окупацією. Отже, національно-культурна ідентичність не була дана, письменники її шукали та конструювали в своїх текстах. У курсі розглянуто українську прозу, поезію, драму, есеїстку ХХ століття, які пропонують проекти національної та культурної ідентичностей. У синхронній перспективі в курсі простежується, як ідея національного самоусвідомлення актуалізовується в текстах раннього модернізму, 1920–1930-х, повоєнного періоду, 1980–1990-х, а також в сучасній українській літературі. Запропоновані в курсі тексти розглядаються в поняттях «нація», «культура», «ідентичність», «пам'ять» та «історія».

МЕТА КУРСУ

Метою навчальної дисципліни «Національно-культурна ідентичність в українській літературі ХХ-ХХІ ст.» є поглиблення студентами комплексу практичних знань з історії української літератури ХХ-ХХІ ст. та освоєння нових теоретичних підходів до аналізу явищ, процесів цього періоду.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
ПРН-1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати й утілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення під час проходження курсу.	Лекційні заняття. Підготовка та робота під час семінарських занять. Написання есею. Виголошення доповіді.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-2. Упевнено володіти українською та англійською мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійної й наукової комунікації; презентувати результати досліджень українською та іноземними мовами, ведучи мову про українську літературу.	Лекційні заняття. Робота з україномовними та іншомовними джерелами під час підготовки до семінарських занять, доповіді, есею. Виступи під час семінарських занять, участь у дискусіях.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-3. Застосовувати сучасні методики й технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного	Підготовка до семінарських занять. Пошук літератури для есею та робота над ним. Підготовка до виголошення	Поточний контроль. Підсумковий контроль.

здійснення професійної діяльності та забезпечення якості літературознавчого дослідження з питань національно-культурної ідентичності в українській літературі.	доповіді.	
ПРН-4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми, пов'язані з питанням української ідентичності, та пропонувати шляхи їхнього вирішення, аргументуючи власну точку зору.	Лекційні заняття. Участь у обговореннях та дискусіях під час семінарських занять. Виглошення доповіді та відповіді на питання з теми доповіді. Написання есею.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-8. Характеризувати теоретичні засади поняття «національно-культурної ідентичності» та вміти оперувати ним.	Лекційні заняття. Участь у обговореннях та дискусіях під час семінарських занять. Виглошення доповіді та відповіді на питання з теми доповіді. Робота із теоретичним матеріалом та художніми текстами у процесі підготовки та написання есею.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-9. Виявляти, збирати, систематизувати й аналізувати історико-літературні факти, інтерпретувати тексти різних стилів і жанрів, пов'язаних із питаннями національно-культурної ідентичності в	Лекційні заняття. Робота з теоретичними та художніми текстами на семінарських заняттях. Робота над доповіддю та есеєм.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.

українській літературі ХХ-ХХІ ст.		
ПРН-10. Здійснювати науковий аналіз літературного матеріалу періоду ХХ-ХХІ ст., інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, апелюючи до поняття національно-культурної ідентичності.	Лекційні заняття. Підготовка, участь у обговореннях та дискусіях під час семінарських занять. Виголошення доповіді та відповіді на питання з теми доповіді. Написання есею.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-11. Дотримуватися правил академічної доброчесності в усній та письмовій комунікації під час курсу.	Семінарські заняття. виголошення доповіді. Написання есею.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-12. Доступно й аргументовано пояснювати сутність літературознавчих явищ, пов'язаних із вивченням української літератури під кутом зору проблем національно-культурної ідентичності, як фахівцям, так і широкому загалу.	Робота на семінарських заняттях, участь у дискусіях. Доповідь та відповіді на питання з теми доповіді.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
ПРН-17. Планувати, організовувати, здійснювати й презентувати дослідження та/або інноваційні розробки з теми репрезентації національно-культурної ідентичності в українській	Участь у обговореннях та дискусіях під час семінарських занять. Виголошення доповіді та відповіді на питання з теми доповіді. Написання есею.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.

літературі ХХ–ХХІ ст.		
ПРН-18. Презентувати українською та іноземною мовою результати свого дослідження, пов'язаних із темою національно-культурної ідентичності в українській літературі останніх століть, літературознавчій спільноті у наукових публікаціях чи виступах на конференціях, круглих столах, семінарах тощо.	Лекційні заняття. Індивідуальні репліки та обговорення під час семінарських занять. Презентація теми дослідження (доповідь). Окреслення теми потенційної публікації та праця над нею (есеї).	Поточний контроль. Підсумковий контроль.

ЗМІСТ КУРСУ

Вступне слово

Курс «Національно-культурна ідентичність в українській літературі ХХ-ХХІ ст.» спрямований поглибити знання про історико-культурний розвиток української літератури ХХ-ХХІ ст. Дисципліна зорієнтована на ознайомлення студентів із новими підходами до вивчення текстів цього періоду через призму поняття «ідентичність». Особливу увагу в курсі приділено детальному вивченню текстів, знакових для доби, та їхнього обговорення в історичному та сучасному контекстах. Від студентів очікується робота із літературно-критичними джерелами, їх опрацювання, осмислення та обговорення. Також дисципліна передбачає самостійну роботу із текстами, виголошення доповіді й написання есею, що формує у студентів навички роботи із різними джерелами та критичного осмислення певного явища (тексту) в історико-культурному контексті.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Лекційні заняття

№	Теми лекцій	Кількість
---	-------------	-----------

		годин
Лекція 1	<p>Лекція 1. Теоретичні підходи до визначення національно-культурної ідентичності</p> <p>Різновимірність поняття «ідентичність»: вікова ідентифікація (Е. Еріксон), культурна ідентичність (С. Голл), плинна ідентичність (З. Бауман), збентежена ідентичність (Л. Донскіс). Сучасні концепції нації: Е. Сміт, Б. Андерсон, Е. Гобсбаум, Д. Шнаппер, Р. Шпорлюк та ін. До поняття колективної; культурної; національної пам'яті (П. Нора, М. Гірш...). Роль пам'яті у історико-політичних змінах (А. Ассманн); політика пам'яті (К. Ходкін). Дискусії про українську національно-культурну ідентичність у дослідженнях І. Лисого, В. Моренця, В. Агеєвої, С. Іванюка та ін.</p>	2 год.
Лекція 2	<p>Лекція 2. Національно-культурна ідентичність у ранньому модернізмі</p> <p>Драма «Бояриня» Лесі Українки: колізія національного та особистого почуття. Неможливість повернення в «Боярині» Лесі Українки. Сутінки лицарства та українська ідентичність. «Українськість» як щоденна праця та потреба. Ностальгія за Батьківщиною. До поняття ностальгії (С. Бойм), постколоніальної ностальгії (Л. Гатчеон, Д. Волдер та ін.). Ностальгія та конструювання ідентичності.</p>	2 год.
Лекція 3	<p>Лекція 3. Тоталітарні проекти знищення українського компоненту ідентичності (1920-1930)</p> <p>Образ безґрунтового романтика в українській літературі 1920-1930х рр. Відчуження від традиції та психологія виживання в більшовицько-комуністичному світі (проза Михайла Івченка). Самозречення національно-культурної ідентичності в повісті «Смерть» Бориса Антоненка-Давидовича. Марта Висоцька і Льова Роттер («Невеличка драма» Валер'яна Підмогильного) на роздоріжжі між вірою та безнадією. «Національний» екзистенціалізм у «Невеличкій драмі». Поняття</p>	2 год.

	«маргінальності» та ідентичність.	
Лекція 4	Лекція 4. Національно-культурна ідентичність у щоденникових записах Олександра Довженка Митець між українським минулим та радянським прекрасним майбутнім. Письменник і система: роздвоєна ідентичність та шляхи компромісу. Виміри національної ідентичності в щоденникових записах Олександра Довженка. Спроба спротиву радянській системі та ідентичність.	2 год.
Лекція 5	Лекція 5. Дискурс психічної хвороби та каральна психотерапія проти «націоналістів» Постсталінські виміри застосування каральної терапії: статистичні дані. Функції каральної психіатрії. До проблеми визначення хворе/здорове в тоталітарному суспільстві. Знуцання в психіатричних лікарнях: випадки Л. Плюща та С. Боровського. До питання філософського осмислення каральної психотерапії та ідентичності дисидента (С. Глузман).	2 год.
Лекція 6	Лекція 6. Нація та філософія чину у ліриці В. Стуса Пам'ять про «нестерпну рідну чужину» у ліриці В. Стуса. Лицарський дискурс: служіння вітчизні. Етичний кодекс: до питання національного та вселюдського. Естетика пам'яті, місця пам'яті в «Палімпсестах». Естетика сну. Барокова поетика і естетика поезій В. Стуса.	2 год.
Лекція 7	Лекція 7. Пам'ять про Україну в еміграції: випадок Юрія Косача Шлях від пафосу чину до повоєнного скептицизму. Репрезентація проєктів націокультурної ідентичності в історичній прозі Юрія Косача. «Володарка Понтиди»: меланхолія та ностальгія. Творення міфу шляхетської України. Культурна ідея нації. Закоріненість у бароко.	2 год.
Лекція 8	Лекція 8. Пізньорадянська українська ідентичність: іронія, пародія, бурлеск Проза і драматургія Володимира Діброви. Міф щасливого емігранта. Колективна ідентичність та пам'ять	2 год.

	про історичну несправедливість. Межі національної ідентичності: своє, інше, чуже. Образи «внутрішніх емігрантів» у творчості Володимира Діброви.	
Лекція 9	<p>Лекція 9. До питання можливості національної історії на пострадянських руїнах: «Дванадцять обручів» Ю. Андруховича</p> <p>Минуле та пам'ять в романі «Дванадцять обручів». Містифікація образу Б.-І. Антонича . Орфізм. Європейскість Ю. Андруховича. Візія української спільноти, держави в «Дванадцяти обручах». Поняття про «нарративний темплейт» нації (Дж. Верч) як основу для ідентичності.</p>	2 год.

Семінарські заняття

№	Теми семінарських занять	Кількість годин
Семінарське заняття 1	<p>Семінар 1. Тоталітарні проєкти знищення національного та культурного виміру ідентичності (1920-1930-ті рр.).</p> <ol style="list-style-type: none"> Зречення національно-культурної ідентичності: Кость Горобенко («Смерть» Б. Антоненко-Давидович). Відчуження від традиції та психологія виживання в комуністичному світі (проза Михайла Івченка). «Національний» екзистенціалізм у «Невеличкій драмі» Валер'яна Підмогильного. Маргінальна ідентичність в українській літературі 1920-1930-х рр. <p><i>Література:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Антоненко-Давидович Б. Смерть : повість / Борис Антоненко-Давидович. – Лондон : Накладом «Української видавничої спілки», 1954. – 130 с.</i> <i>Івченко М. Робітні сили : новели, оповідання, повісті, роман / Михайло Івченко; упоряд. і текстол. підгот. творів С. А.</i> 	2 год.

	<p>Гальченка, В. О. Мельника; передм. В. О. Мельника; прим. С. А. Гальченка. – К. : Дніпро, 1990. – 881 с.</p> <p>3. Досвід кохання і критика чистого розуму. Валер'ян Підмогильний : тексти та конфлікти інтерпретацій / упор. О. Галета. – К. : Факт, 2003. – 432 с.</p> <p>4. Шевельов Ю. Білок і його забурення / Юрій Шевельов //Вибрані праці : у 2 кн. / Юрій Шевельов ; упоряд. І. Дзюба. – К. : Видавничий дім «Кієво-Могилянська академія», 2008. – Кн. II. – С. 382–392.</p> <p>5. Шульга М. Маргінальність як криза ідентичності / Микола Шульга. – Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – № 3. – 2000. – С. 166–170.</p>	
<p>Семінарське заняття 2</p>	<p>Семінар 2. Повеєнна проза Юрія Косача: пошуки України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Шлях від пафосу чину до повоєнного скептицизму. 2. «Еней і життя інших»: різновимірність програм націєтворення. Активні та пасивні форми резистенції. 3. Образ українського митця у чужих світах («Запрошення на Цитеру», «Скорбна симфонія», «Сеньйор Ніколо»): меланхолія, відірваність від батьківщини та проекти повернення. 4. Європейський вимір ідентичності українських митців (Д. Боршнянський, А. Лосенко, М. Гоголь). <p><i>Література:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Косач Ю. Еней і життя інших / Юрій Косач // Проза про життя інших. Юрій Косач : тексти, інтерпретації, коментарі / упоряд. В. Агеєва. – К. : Факт, 2003. – С. 255–349. 2. Косач Ю. Запрошення на Цитеру / Юрій Косач // Кур'єр Кривбасу. –2012. – № 268–269–270. – С. 234–253. 3. Косач Ю. Сеньйор Ніколо. Розділи з роману про Миколу Гоголя [Електронний ресурс] / Юрій Косач. – Режим доступу: http://fs139.www.ex.ua/get/87fce6175f6324ae8871f31840a07450/13250381/Kosach - Senior Nikolo.txt. 4. Косач Ю. Скорбна симфонія / Юрій Косач // Кур'єр Кривбасу. – 2012. – № 266–267. – С. 277–320. 	<p>2 год.</p>

	<p>5. <i>Шевельов Ю.</i> Прощання з учора («Коли ж прийде справжній день?») / Юрій Шевельов // Шевельов Юрій. Вибрані праці : у 2 кн. / Юрій Шевельов ; упоряд. І. Дзюба. – К. : Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2008. – Кн. II. – С. 679–726.</p> <p>6. <i>Kristeva J.</i> On the Melancholic Imaginary / Julia Kristeva. – New Formations. – 1987. – № 3. – P. 5–18.</p> <p>7. <i>Rodriguez J., Fortier T.</i> Cultural Memory: Resistance, Faith, and Identity / Jeanette Rodriguez, Ted Fortier. – Austin : University of Texas Press, 2007. – 172 p.</p>	
Семінарське заняття 3	<p>Семінар 3. Питання національно-культурної ідентичності в романі «Дванадцять обручів» Юрія Андруховича</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Минуле та пам'ять в романі «Дванадцять обручів». 2. Містифікація образу Б.-І. Антонича. 3. Європейскість персонажів Ю. Андруховича. 4. Візія української спільноти в «Дванадцяти обручах». <p><i>Література:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Андрухович Ю.</i> Дванадцять обручів. Роман / Юрій Андрухович. – 3-тє вид. – К. : Критика, 2005. – 275 с. 2. <i>Нора П.</i> Теперішнє, нація, пам'ять / П'єр Нора; пер. із фр. А. Рєпи. – К. : ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2014. – 272 с. 3. <i>Шкандрій М.</i> В обіймах імперії. Російська і українська літератури новітньої доби / Мирослав Шкандрій. – К. : Факт, 2004. – 494 с. 4. <i>Segal C.</i> Orpheus : The Myth of the Poet / Charles Segal. – Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1989. – 233 p. 5. <i>Wertsch J.</i> Voices of Collective Remembering / James Wertsch. – Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – 202 p. 	2 год.
Семінарське заняття 4	Доповіді студентів з обраних тем курсу.	2 год.

Орієнтовні теми для есеїв

1. Ідея політичної нації в драматургії Миколи Куліша: свої, інші та чужі.

2. Чужість персонажів тоталітарному суспільству і маркери націокультурної ідентичності у п'єсах Миколи Куліша.
3. Оповідання «Життя» Миколи Хвильового: шевченківські алюзії (пам'ять і забуття).
4. Проблема «філософського самогубства» та питання ідентичності в оповіданні «Редактор Карк» Миколи Хвильового.
5. Життя в системі без координат: людина без ідентичності? (за повістю «На той бік» Володимира Винниченка).
6. Проекти української національно-культурної ідентичності у романі «Невеличка драма» Валер'яна Підмогильного.
7. Конструювання українського компоненту ідентичності у щоденниках Олександра Довженка.
8. Конструювання ідентичності людини доби романтизму («Ой поїхав ревуха та по морю гуляти» В. Домонтовича).
9. Позиція Енея (Вадима Васильовича) та культурний спротив (повість «Еней і життя інших» Юрія Косача).
10. Трансформація міфу про Антея в повісті «Еней і життя інших» Юрія Косача.
11. Трансформація міфу про Енея в повісті «Еней і життя інших» Юрія Косача.
12. Меланхолія та ностальгія у романі «Володарка Понтиди» Юрія Косача.
13. Образи митців та українська націокультурна ідентичність у романі «Дванадцять обручів» Юрія Андруховича.
14. Містифікація образу Б.-І. Антонича у романі «Дванадцять обручів» Юрія Андруховича.
15. Репрезентація національно-культурної ідентичності в романі «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко.

Доповідь готується за однією із вище перелічених тем. У доповіді студент має представити: 1) художній твір, який обрано для аналізу, 2) проінтерпретувати, які питання української національно-культурної ідентичності порушуються у художньому творі, 3) проаналізувати твір за допомогою однієї з методологій чи теоретичних підходів до визначення поняття «ідентичності». Після виголошення доповіді студент має бути готовий дати відповіді на питання (від викладача та студентів).

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Види робіт	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Семінарські заняття	3	10	30
Доповідь	1	20	20
Есей	1	20	20
Залік	1	30	30
Разом	-	-	100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності студента за кожним із запланованих видів робіт здійснюється у відповідності до критеріїв:

Види робіт	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання
<i>Робота на семінарському занятті</i>	10–8	Студент дає розгорнуті, змістовні, переконливі відповіді на питання семінарських занять, висловлює аргументовані тези, бере участь у дискусіях.
	7–4	Студент робить доповнення по питаннях семінарського заняття; не бере активної повноцінної участі в дискусіях. Відповіді студента можуть мати незначні помилки (огріхи).
	3	Пасивна участь у семінарському занятті (присутність).
<i>Написання есею / виголошення доповіді</i>	20–17	Студент демонструє високі аналітично-критичні здібності інтерпретації проблематики в історико-культурному аспекті, активно залучаючи художні тексти (текст) та літературно-критичну літературу з теми. Вправно та переконливо працює із художніми творами і теоретичним матеріалом.
	16–13	Студент опрацював певну проблематику, проаналізував художній текст та теоретичний матеріал, не входячи глибоко в історико-літературний та теоретичний контексти.
	12–7	Студент у загальних рисах описав обрану проблематику в есеї чи доповіді, фактичні дані подані правильно. Есей чи

		доповідь можуть мати незначні помилки.
	6–1	Студент демонструє описовий підхід. У есеї чи доповіді присутні фактичні грубі помилки.
	0	Студент не подав есей. Студент не підготував та не виголосив доповідь.

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

Шкала	Оцінка за національною шкалою		Визначення
	екзамени	заліки	
A 91–100	відмінно	зараховано	Відмінно: видатні знання з незначними помилками
B 81–90	добре	зараховано	Дуже добре; більше ніж середнє але з деякими помилками
C 71–80			Добре; загалом гарна робота, але є достатня кількість помітних помилок
D 66–70	задовільно	зараховано	Задовільно, але із значними недоліками
E 60–65			Достатньо; досягнуті мінімальні критерії
FX 30–59	незадовільно	не зараховано	Незадовільно; потрібна деяка додаткова робота або переслуховування дисципліни
F 0–29			

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про Академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА» (затверджене наказом № 112 від 07.03.2018 року)

https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/6-systema-zabezpechennia-iakosti-osvitnoi-diiialnosti-ta-iakosti-vyshchoi-osvity/71-normatyvni-dokumenty

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Художні тексти та есеїстика читаються мовою оригіналу (різні паперові видання або електронні)

Основна критична література

1. *Агеєва В.* Жіночий простір : Феміністичний дискурс українського модернізму / Віра Агеєва. – К. : Факт, 2003. – 320 с.
2. *Арендт Х.* Истоки тоталитаризма / Ханна Арендт ; пер. с англ. И. В. Борисовой и др., под ред. М. С. Ковалевой, Д. М. Носова. – М. : ЦентрКом, 1996. – 672 с.
3. *Брюкнер П.* Тиранія каяття / Паскаль Брюкнер ; пер. з англ. П. Таращука. – К. : Темпора, 2013. – 216 с.
4. *Ворен Р.* О диссидентах и безумии : от Советского Союза Леонида Брежнева к Советскому Союзу Владимира Путина / Роберт ван Ворен. – К. : Издательский дом Дмитрия Бурого, 2012. – 329 с.
5. *Гатчеон Л.* Іронія, ностальгія і постмодерн / Лінда Гатчеон / Іронія : збірник статей. – Львів : Літопис ; Київ : Смолоскип, 2008. – С. 169–186.
6. *Донскіс Л.* Влада та уява. Студії з питань політики та літератури / Леонідас Донскіс. – К. : Спадщина, 2012. – 280 с.
7. *Забужко О.* Notre Dame d'Ukraine : Українка в конфлікті міфологій / Оксана Забужко. – К. : Факт, 2007. – 638 с.
8. *Кристева Ю.* Самі собі чужі / Юлія Кристева ; пер. з фр. З. Борисюк. – К. : Основи, 2004. – 262 с.
9. *Лисий І.* Національно-культурна ідентичність філософії : сім наближень до теми / Іван Лисий. – К. : Києво-Могилянська академія, 2013. – 176 с.

10. *Моренець В.* До питання модерності лірики Василя Стуса (художньо-філософські аспекти індивідуального стилю) / Володимир Моренець // Оксиморон : літературознавчі статті, дослідження, есеї. – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – С. 92–118.
11. *Моренець В.* Нью-Йоркська Група : інтродукція до нових полемік на давні теми / Володимир Моренець // Оксиморон : літературознавчі статті, дослідження, есеї. – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – С. 64–91.
12. *Нора П.* Теперішнє, нація, пам'ять / П'єр Нора ; пер. із фр. А. Рєпи. – К. : ТОВ «Видавництво “Кліо”», 2014. – 272 с.
13. *Полюхович О.* Апологія споглядання в текстах еміграційної літератури (Володимир Набоков, Юрій Косач) / Ольга Полюхович // Мандрівець. – 2012. – № 5. – С. 65–68.
14. *Полюхович О.* Хто боїться Юрія Косача? / Ольга Полюхович // Критика. – 2018. – № 7–8. – С. 30–37.
15. *Сміт Е.* Національна ідентичність / Ентоні Сміт. – К. : Основи, 1994. – 222 с.
16. *Шевельов Ю.* Білок і його забурення / Юрій Шевельов // Вибрані праці : у 2 кн. / Юрій Шевельов ; упоряд. І. Дзюба. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – Кн. II. Літературознавство. – С. 382–392.
17. *Шевельов Ю.* Прощання з учора («Коли ж прийде справжній день?») / Юрій Шевельов // Шевельов Юрій. Вибрані праці : у 2 кн. / Юрій Шевельов ; упоряд. І. Дзюба. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – Кн. II. Літературознавство. – С. 679–726.
18. *Шерех Ю.* Українська еміграційна література в Європі 1945-1949 / Юрій Шерех // Пороги і запоріжжя. Література. Мистецтво. Ідеологія. Три томи. Т. I. – Харків : Фоліо, 1998. – С. 196–235.
19. *Шкандрій М.* В обіймах імперії. Російська і українська літератури новітньої доби / Мирослав Шкандрій. – К. : Факт, 2004. – 494 с.
20. *Шнаппер Д.* Спільнота громадян. Про модерну концепцію нації ; пер. з французької Р. В. Мардера. — Харків : Фоліо, 2007. — 223 с. (Доступно за посиланням: <http://litopys.org.ua/schnapper/shn.htm>).
21. Шпорлюк Р. Формування модерних націй : Україна – Росія – Польща / Роман Шпорлюк; перекл. з англ. Георгія Касьянова, Миколи Климчука, Миколи Рябчука, Ярослави Стріхи, Дзвенислави Матіяш та Христини Чушаак. – Вид. друге. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – 552 с.
22. *Шульга М.* Маргінальність як криза ідентичності / Микола Шульга. – Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – № 3. – 2000. – С. 166–170.
23. *Anderson B.* Imagined Communities : Reflections on the Origin and Spread of Nationalism / Benedict Anderson. – New York : Verso, 2006. – 240 p.

24. *Assmann A., Shortt L., eds. Memory and Political Change / Aleida Assmann, Linda Shortt. – Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2012. – 223 p.*
25. *Bauman Z. From Pilgrim to Tourist : or a Short History of Identity / Zygmunt Bauman // Questions of Identity / Stuart Hall and Paul Du Gay. – Sage : Thousand Oaks, 1996. – P. 18–36.*
26. *Bauman Z. Liquid Times : Living in an Age of Uncertainty / Zygmunt Bauman. – Cambridge : Polity, 2006. – 188 p.*
27. *Bertelsen O. Rethinking Psychiatric Terror against Nationalists in Ukraine : Spatial Dimensions of Post-Stalinist State Violence / Olga Bertelsen. – Kyiv-Mohyla Humanities Journal. – 2014. – № 1. – P. 27–76. DOI: [10.18523/kmhj25710.2014-1.27-76](https://doi.org/10.18523/kmhj25710.2014-1.27-76).*
28. *Boym S. The Future of Nostalgia / Svetlana Boym. – New York : Basic, 2001. – 404 p.*
29. *Donskis L. Troubled Identity, or the European Canon and the Dilemmas of Memory / Leonidas Donskis // Modernity in Crisis : A Dialogue on the Culture of Belonging / Leonidas Donskis. – New York : Palgrave Macmillan, 2011. – P. 7–42.*
30. *Dentith S. Parody / Simon Dentith. – London : Routledge, 2000. – 224 p.*
31. *Hall S. Cultural Identity and Diaspora / Stuart Hall // Colonial Discourse and Post-Colonial Theory : A Reader ; ed. by Patrick Williams and Laura Chrismas. – New York : Harvester-Wheatsheaf, 1994. – P. 392–403.*
32. *Hirsch M. The Generation of Postmemory / Marianne Hirsch. – Poetics Today. – 2008. – № 29.1. – P. 103–128.*
33. *Hodgkin K., Radstone S., eds. Contested Pasts : The Politics of Memory / Katharine Hodgkin, Susannah Radstone. – London ; New York : Routledge, 2003. – 264 p.*
34. *Kristeva J. On the Melancholic Imaginary / Julia Kristeva. – New Formations. – 1987. – № 3. – P. 5–18.*
35. *Nora P. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire / Pierre Nora. – Representations. – 1989. – 26. – P. 7–24.*
36. *Rodriguez J., Frontier T. Cultural Memory: Resistance, Faith, and Identity / Jeanette Rodriguez, Ted Fortier. – Austin : University of Texas Press, 2007. – 172 p.*
37. *Rosbach S. On the Metaphysics of Exile / Stephan Rosbach // Bullock, M. and Paik, P., eds. Aftermaths : Exile, Migration and Diaspora Reconsidered. New Directions in International Studies. – New Brunswick : Rutgers University Press, 2009. – P. 76–102.*
38. *Rubchak B. Homes of Shells: Ukrainian Emigre Poetry After the War / Bohdan Rubchak // New Soil – Old Roots : The Ukrainian Experience in Canada / Ed. by Jaroslav Rozumnyj. – Winnipeg : Ukrainian Free Academy of Sciences in Canada, 1983. – P. 87–123.*
39. *Rushdie S. Imaginary Homelands / Salman Rushdie // Essays and Criticism 1981–1991. – New York : Penguin Books, 1992. – P. 9–21.*

40. *Segal C.* Orpheus : The Myth of the Poet / Charles Segal. – Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1989. – 233 p.
41. Tertium non datur (Проблема культурної ідентичності в літературно-філософському дискурсі XIX–XXI ст.) : збірник наукових студій / упоряд. В. П. Моренець. – К. : НаУКМА, 2014. – 458 с.
42. *Walder D.* Postcolonial Nostalgias : Writing, Representation, and Memory / Dennis Walder. – New York : Routledge, 2011. – 204 p.
43. *Weretelnik R.* A Noblewoman in the Attic : The Nobleman's Wife // A Feminist Reading of Lesia Ukrainka's Drama / Roman Weretelnik. PhD Dissertation. – University of Ottawa, 1989. Режим доступу: <http://hdl.handle.net/10393/5736>.
44. *Wertsch J.* Voices of Collective Remembering / James Wertsch. — Cambridge : Cambridge University Press, 2010. – 202 p.

Додаткова критична література

1. *Агеєва В.* «Я» і романтика: розпуття Олександрі Довженка // Довженко без гриму: Листи, спогади, архівні знахідки / Упоряд. і коментар Віри Агеєвої і Сергія Тримбача. – К. : Комора, 2014. – С. 5–39.
2. *Безхутрий Ю.* Хвильовий : Проблеми інтерпретації / Юрій Безхутрий. – Харків : Фоліо, 2003. – 495 с.
3. *Брюховецький В.* Віктор Петров: верхи долі – верхи і долі / В'ячеслав Брюховецький. – К. : Темпора, 2013. – 168 с.
4. *Грабович Г.* До історії української літератури: Дослідження, есе, полеміка / Григорій Грабович. К. : Основи, 1997. – С. 73–136.
5. *Гундорова Т.* Післячорнобильська бібліотека / Тамара Гундорова. – К. : Критика, 2005. – 263 с.
6. *Мариненко Ю.* «День мусить ясніти на рідній землі...» Повість Юрія Косача «Еней і життя інших»: до проблеми національної ідентичності / Юрій Мариненко // Дивослово. – 2004. – № 7. – С. 30, 52–54.
7. *Полюхович О.* На маргінесах великої історії (тема безґрунтянства в текстах Миколи Хвильового) / Ольга Полюхович // Магістеріум. Літературознавчі студії. – 2012. – № 48. – С. 48–52.
8. Проза про життя інших. Юрій Косач : тексти, інтерпретації, коментарі / упоряд. В. Агеєва. – К. : Факт, 2003. – 352 с.

9. *Ревакович М.* Дещо про Нью-Йоркську групу / Марія Ревакович // Світо-вид. – 1996. – № 2. – 104–113.
10. *Самчук У.* Плянета ДіПі. Нотатки й листи / Улас Самчук. – Вінніпег : Накладом товариства «Волинь», 1979. – 355 с.
11. *Шаповал Ю.* Фатальна амбівалентність (Микола Хвильовий у світлі ГПУ) / Юрій Шаповал // Полювання на «Вальдшнепа». Розсекречений Микола Хвильовий : науково-документальне видання / упоряд. Ю. Шаповал ; передм. Ю. Шаповал, В. Панченко. – К. : Темпора, 2009. – С. 11–29.
12. *Харчук Р.* Сучасна українська проза ; Постмодерний період : Навч. посіб. / Роксана Харчук. – К. : Академія, 2008. – 247 с.
13. *Mitroiu S.* Narrative Identity and Trauma : Sebald's Memory Landscape / Simona Mitroiu. – The European Legacy. – 2014. – № 19(7). – P. 883–900. DOI: [10.1080/10848770.2014.965525](https://doi.org/10.1080/10848770.2014.965525).
14. *Poliukhovych O.* The Past That Never Passes and the Future That Never Comes: 'Palimpsestual' Identity in Oleksandr Dovzhenko's Diaries / Olha Poliukhovych // Identities In-Between: Sub-Cultures in East-Central Europe, 1900-present, edited by Jan Fellerer, Robert Pyrah, and Marius Turda. – London, New York : Routledge, 2020. – P. 196–210.
15. *Shankar R., Partridge J.* The Spirit of Exile / Ravi Shankar, Jeffrey Partridge. – Journal of Postcolonial Writing. – 2006. – № 42(2). – P. 129–138.

*Затверджено на засіданні кафедри літературознавства НАУКМА
31 серпня 2020 р. (протокол № 7)*